

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ห้องสมุดเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาทุกระดับและทุกวงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษาก็จะเห็นได้จากการศึกษาที่ผู้สนใจทำการศึกษาและสำรวจห้องสมุดประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อาทิเช่น ห้องสมุดประชาชนทั้งที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และห้องสมุดประชาชนที่ตั้งอยู่ตามภาคต่าง ๆ ห้องสมุดเฉพาะ คำนวณวิทยา-ศาสตร์และเทคโนโลยี ห้องสมุดธนาคาร ตลอดจนห้องสมุดของสถาบันการศึกษาทุกระดับต่าง ๆ ทั้งแต่ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดวิทยาลัย ไปจนถึงห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน แต่ไม่มีผู้ใดศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับห้องสมุดของสถาบันการศึกษาวิชาการทหารเลย ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องน่าสนใจใครรู้อย่างยิ่งหย่อนไปกว่าห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับห้องสมุดของสถาบันการศึกษาวิชาการทหาร แต่เนื่องจากสถาบันการศึกษาวิชาการทหารมีหลายระดับ ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาสภาพและการดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทย โดยจะศึกษาถึงประวัติและวิวัฒนาการของสถาบันฯ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง การจัดส่วนราชการ ตลอดจนหลักสูตรพอเป็นสังเขป เพื่อให้ทราบถึงนโยบายการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทยว่าเป็นอย่างไร ค่ายเหตุที่สถาบันดังกล่าวมีบทบาทและความสำคัญต่อการเมือง การปกครอง และความมั่นคงของประเทศ หน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงเหล่านั้น ย่อมต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญและมุ่งพัฒนาสถาบันดังกล่าวให้เจริญก้าวหน้าไปโดยลำดับ และเมื่อเป็นเช่นนั้น สถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงทุกสถาบัน ได้ให้ความสำคัญต่อห้องสมุดในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและความสำคัญยิ่งต่อการศึกษของผู้บริหารและผู้นำทางทหารระดับสูงของประเทศมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะศึกษาได้จากห้องสมุดของแต่ละสถาบันดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาถึงสภาพและการดำเนินงานโดยทั่วไปของห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทย ในด้านการจัดและการบริหารงานห้องสมุด ตลอดจนอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ บุคลากร งบประมาณประจำปี หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และโสตทัศนวัสดุ การจัดหา การจัดหาและทำบัตรรายการ การสำรวจหนังสือ และงานบริการของห้องสมุด

3. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้ห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทยถึงกล่าวทุกสถาบัน

4. นำผลจากการศึกษาวิจัยไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานของห้องสมุดเฉพาะที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้กำหนดขึ้น เพื่อจะได้ทราบว่าห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทยเหล่านี้ จะได้มาตรฐานตรงตามที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้เพียงใดหรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาถึงสภาพและการดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทย 7 แห่ง ได้แก่

1. ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
2. ห้องสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหาร
3. ห้องสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหารบก
4. ห้องสมุดวิทยาลัยการทัพบก
5. ห้องสมุดโรงเรียนนายทหารเรือ (ซึ่งเป็นห้องสมุดร่วมของวิทยาลัยการทัพเรือและโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ)
6. ห้องสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ
7. ห้องสมุดวิทยาลัยการทัพอากาศ

แล้วนำผลที่ได้จากการศึกษาและสำรวจนั้นมาวิจัยเปรียบเทียบกับมาตรฐานของห้องสมุด-เฉพาะซึ่งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้กำหนดขึ้น โดยจะไม่กล่าวเน้นหนักไปในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะวิเคราะห์ถึงมาตรฐานของห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงโดยทั่วไป ได้แก่คำจำกัดความของคำว่า "ห้องสมุดเฉพาะ" วัตถุประสงค์ เอกสาร สิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุ การจัดระบบและวิเคราะห์เอกสารและสิ่งพิมพ์ การให้บริการเจ้าหน้าที่หรือบุคลากร อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ การบริหารงาน และงบประมาณ

ขอตกลงเบื้องต้น

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งเชื่อถือได้ วัลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้ว
2. คำตอบที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน ถือว่าเป็นความจริงและเชื่อถือได้

วิธีดำเนินการค้นคว้าวิจัย

1. ศึกษาความหมาย ขอบเขต ประวัติและวิวัฒนาการของสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัย-วิชาการทหารชั้นสูง โดยค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตลอดจนสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. สำรวจสภาพและการดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัย-วิชาการทหารชั้นสูงของประเทศ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ 2 ชุด
 - ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัย-วิชาการทหารชั้นสูงทั้ง 7 แห่ง
 - ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามผู้ใช้ห้องสมุดของแต่ละสถาบันฯ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยโดยการสุ่มตัวอย่างผู้ใช้ห้องสมุด 7 แห่งจาก 8 สถาบัน¹ ละ 15 คน รวม 120 คน

¹ดู นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย, หน้า 5.

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของทุกสถาบันเป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้เริ่มแจกแบบสอบถาม เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2519 และเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วน เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2520

3. สำนักรวบรวมข้อมูลของสมุดทั่วไปจากการสังเกต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้วิธีการทางสถิติเบื้องต้น คือ การหาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100, \quad X = \frac{\sum fX}{N}$$

$$\text{และ} \quad S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left[\frac{\sum fX}{N} \right]^2}$$

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ใช้มาตรฐานของสมุดเฉพาะที่ทางสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. การสำรวจจะทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการและความสำคัญของสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศ ได้ทราบถึงสภาพและการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาหรือข้อบกพร่องในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดสถาบันดังกล่าว ซึ่งยังไม่เคยมีผู้ใดได้ทำการศึกษาและสำรวจมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความเป็นไปของห้องสมุดสถาบันฯ เหล่านี้

2. ผลที่ได้จากการวิจัย จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงหรือพัฒนาห้องสมุดซึ่งจะเป็นเสมือนเครื่องมือเบื้องต้นในการกำหนดโครงการทั้งในระยะยาว

2 ประคอง กรรณสูต, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 4 ;
พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 52.

และระยะสั้น และจะเป็นผลดีต่อการศึกษาของสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของ ประเทศ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยส่วนรวม ในอันที่จะดำเนินการพัฒนาห้อง- สมุดในสังกัดให้ได้มาตรฐานและก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นโดยลำดับ

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศ หมายถึง สถาบันทางวิชาการทหารซึ่งอำนาจการศึกษาในระดับโรงเรียนเสนาธิการ และวิทยาลัยให้แก่นายทหารสัญญาบัตรของ 3 เหล่าทัพ คือ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกรมตำรวจ รวมทั้งข้าราชการพลเรือนและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีคุณวุฒิขั้นต่ําจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ทั้งทางวิชาการทหารโดยตรง หรือ วิชาการสาขาอื่น) มาแล้ว ก่อนเข้ารับการศึกษาในสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศ

สถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศ ได้แก่

- 1 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- 2 โรงเรียนเสนาธิการทหาร
- 3 วิทยาลัยการทัพบก
- 4 วิทยาลัยการทัพเรือ
- 5 วิทยาลัยการทัพอากาศ
- 6 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
- 7 โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ
- 8 โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ

ห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศ ได้แก่

ห้องสมุดของแต่ละสถาบัน ซึ่งประกอบด้วย

- 1 ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- 2 ห้องสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหาร

3. หอสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหารบก³
4. หอสมุดวิทยาลัยการทัพบก⁴
5. หอสมุดโรงเรียนนายทหารเรือ (ซึ่งเป็นหอสมุดร่วมของวิทยาลัยการทัพเรือ และโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ)
6. หอสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ
7. หอสมุดวิทยาลัยการทัพอากาศ

นายทหารนักศึกษา หมายถึง ผู้ที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศในระดับวิทยาลัย คือ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยการทัพบก วิทยาลัยการทัพเรือ และวิทยาลัยการทัพอากาศ

นายทหารนักเรียน หมายถึง ผู้ที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศในระดับโรงเรียนเสนาธิการ ซึ่งได้แก่ โรงเรียนเสนาธิการทหาร โรงเรียนเสนาธิการทหารบก โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ และโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ

อักษรย่อที่ปรากฏในตารางต่าง ๆ

วปอ.	หมายถึง	วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
รร.เสธ.	หมายถึง	โรงเรียนเสนาธิการทหาร
วทบ.	หมายถึง	วิทยาลัยการทัพบก
วกร.	หมายถึง	วิทยาลัยการทัพเรือ

³หอสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหารบก และหอสมุดวิทยาลัยการทัพบก รวมเรียกว่า หอสมุดสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง มีอาคารสถานที่แยกจากกัน แต่ใช้บุคลากร และงบประมาณร่วมกัน

⁴ดูเชิงอรรถที่ 3.

- วทอ. หมายถึง วิทยาลัยการทัพอากาศ
- รร.เสธ. ทบ. หมายถึง โรงเรียนเสนาธิการทหารบก
- รร.เสธ. ทร. หมายถึง โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ
- รร.เสธ. ทอ. หมายถึง โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ

มาตรฐานห้องสมุดเฉพาะ หมายถึง มาตรฐานห้องสมุดเฉพาะตามที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้กำหนดขึ้น ในปี พ.ศ. 2519 (ซึ่งเป็นมาตรฐานล่าสุดซึ่งสมาคมฯ ได้กำหนดขึ้นโดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขจากมาตรฐานเดิม)

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงสภาพและการดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทยโดยทั่วไป ในด้านการจัดและการบริหารงานห้องสมุด ตลอดจนอาคารสถานที่ ทรัพยากร บุคลากร งบประมาณประจำปี หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และสื่อทัศนวัสดุ การจัดหา การจัดหาและทำบัตรรายการ การสำรวจหนังสือ และงานบริการของห้องสมุด แล้วจึงนำผลที่ได้จากการวิจัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรฐานของห้องสมุดเฉพาะตามที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้กำหนดขึ้นเป็นส่วนรวม มิได้วิจัยเปรียบเทียบในแต่ละสถาบัน ผลที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นผลโดยส่วนรวม มิได้เป็นผลการสำรวจของสถาบันฯ ใดสถาบันฯ หนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสภาพและการดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทยโดยส่วนรวมว่ามีสภาพเป็นอย่างไร

ดังนั้น ผู้ที่สนใจจะศึกษาถึงสภาพและการดำเนินงานของห้องสมุดสถาบันการศึกษาวิชาการทหารชั้นสูงของประเทศไทยในแต่ละสถาบัน เกี่ยวกับด้านใดด้านหนึ่งของการดำเนินงานห้องสมุด ก็อาจศึกษารายละเอียดเป็นสถาบันได้จากตารางที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4